

Wilma Eelman

Wilma Eelman is bestuurslid van diverse erfgoedorganisaties waaronder de Boerderijstichting Noord-Holland.

Tom Poes, verzin een list!

Zeg Texel en je denkt aan schapen, schapenboeten, tuinwallen, stolpboerderijen, zee, strand, natuur, musea, lange wandelingen en lekker eten. Maar het gaat mij in deze column om de schapenboeten, echt Texels, hoewel verdwaalde exemplaren op Wieringen en zelfs in West-Friesland stonden.

Schapenboeten functioneerden als (nood)stal voor de schapen en als opslag voor hooi. Ze hebben een karakteristieke vorm met een vlakke gevel en drie schuine dakvlakken. Door de bouwwijze waren ze stormbestendig en kenden ten opzichte van andere bedrijfsgebouwen de laagste kostprijs per m³. Die was gebaseerd op nieuwbouwmaterialen; gebruik van strandhout was goedkoper en soms gratis. Schapenboeten bewezen vijf eeuwen hun bestaansrecht in het agrarisch bedrijf. Samen met de tuinwallen staan ze nu symbool voor het Texelse landschap, wat idealiter gestoffeerd is met schapen op het land en grasklokjes op de tuinwallen. Iedere toerist smult ervan.

Inmiddels is de agrarische bedrijfsvoering als financiële drager onder de schapenboet geheel weggefallen. Erfgoed specialisten weten dat een betrokken eigenaar en een goede financiële drager onontbeerlijk zijn voor het behoud van erfgoed. Schapenboeten vormen daarop geen uitzondering.

Schapenboeten staan merendeels vrij in het landschap en krijgen uit landschappelijke overwegingen vaak een agrarische bestemming, zonder aangrenzen de bouw mogelijkheden. Daarmee wordt een recreatieve exploitatie met windschermen, windsingels, geparkeerd blik en andere ontsierende elementen voorkomen, evenals bijbehorende aantasting van het gebouw. Uit oogpunt van ruimtelijke kwaliteit is dat een loffelijk streven van de Gemeente Texel. Hun belang voor de identiteit van het Texelse landschap is groot, evenals het toeristisch belang. Als blijkt van waardering en onder voorwaarden, verstrekt de

gemeente Texel daarom een jaarlijkse bijdrage in de onderhoudskosten aan eigenaars van schapenboeten. Dat is onvoldoende om in de jaarlijkse kosten van onderhoud te voorzien. In combinatie met het verdwijnen van de agrarische functie betekent dit dat de financiële drager al geruime tijd ontbreekt. Daar komt bij dat schapenboeten bij het gebruik van moderne agrarische oogstmachines altijd in de weg staan. Het is dus geen wonder dat steeds meer particuliere eigenaren van schapenboeten de boet inmiddels als een last zien. Slechts enkele hebben er een emotionele binding mee en koesteren hun boet: dat ze er nu jaarlijks geld op toeleggen nemen ze voor lief. Maar die mensen sterven uit – en daarmee ook de schapenboeten. Aan het eind van de 19e eeuw stonden er ruim 220 schapenboeten op Texel, nu nog 75. Dat proces verkeert inmiddels in een stroomversnelling. Jaarlijks verdwijnen er schapenboeten, inclusief rijks- en gemeentelijke monumenten.

Toeristen zien het Texelse landschap met schapenboeten, schapen en tuinwallen als het Texelse beeldmerk, maar de opbrengsten uit het toerisme komen niet ten goede aan de kostendragers: schapenboeten en tuinwallen. Vereniging Nederlands Cultuurlandschap verleende recentelijk De Hoge Berg op Texel met zijn tuinwallen, schapenboeten en drinkkolken het predicaat icoonlandschap als landschap van uitzonderlijke kwaliteit, het tweede in Nederland. Ik ben blij met deze landelijke erkenning van de buitengewone cultuurhistorische, landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van dit gebied. Hopelijk vormt dit uitzonderlijke predicaat samen met deze oproep voldoende aanleiding voor de Staat der Nederlanden, de Provincie Noord-Holland en de Gemeente Texel om verdere aantasting van het schapenboetenlandschap te stoppen. Zoals Heer Bommel zei: “Tom Poes, verzin een list!” En vooral: Staat der Nederlanden, Provincie Noord-Holland, Gemeente Texel: beperk je niet tot monitoring van de achteruitgang, maar doe iets!